

РЕСУРСИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ: АНАЛІЗ ДОСВІДУ УКРАЇНИ ПО СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Богдан Гнатківський

Львівський національний університет імені Івана Франка,
79008, м. Львів, вул. Університетська, 1,
e-mail: bohdan.hnatkivskyi@lnu.edu.ua; ORCID: 0000-0001-5146-9077

Анотація. Метою статті є оцінка фінансових ресурсів та окремих складових фінансування національної економіки, насамперед бюджетних інструментів, визначення їх впливу на стан макроекономічних показників України. У дослідженні застосовано метод систематизації для вивчення стану проблеми, ситуаційний аналіз для визначення факторів формування, розвитку та впливу фінансових ресурсів на обсяги ВВП; табличний і графічний для представлення результатів аналізу, абстрактно-логічний для узагальнення результатів дослідження та висновків. За результатами дослідження описані найважливіші інструменти фінансування стабілізації економіки, їх структура, визначені підходи до оцінки ефективності та переваг окремих джерел й інструментів фінансування. На основі проведеного аналізу та прогнозів провідних аналітичних інституцій сформовані рекомендації щодо залучення різних інструментів фінансування. Висновки дослідження стосуються напрямів подальшого розвитку фінансових інструментів для збалансування макроекономічної політики, формування фінансової стратегії та удосконалення фінансового регулювання України в умовах повоєнного відновлення.

Ключові слова: макроекономіка, ВВП, фінансові інструменти, джерела ресурсів, фінансова політика, міжнародна підтримка.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Національна економіка в умовах воєнного стану зазнає значних збитків, особливо у ресурсній та фінансовій сферах, її стабілізація заходами фінансового регулювання є ключовим завданням державного управління. Фінансові ресурси та інструменти фінансування є найбільш дієвими важелями, які використовують у цих процесах. До них належать засоби реалізації фінансової політики та формування фінансових ресурсів держави шляхом використання бюджетних, інвестиційних, кредитних, грантових та інших джерел. Тому є постійна потреба їх системного дослідження для формування оптимального балансу ресурсів, стабілізації економіки та стійкого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансування національної економіки та оптимізації структури фінансових ресурсів та інструментів висвітлюються

багатьма вченими, зокрема О. Білорус, Р. Балакін, Н. Ухналь, С. Бартош, О. Іващенко [3] поглибили дослідження щодо фінансування дефіциту державного бюджету України в умовах воєнного стану; Т. Затонацька, І. Лютий, О. Анісімова [8] досліджують управління державними фінансами в умовах невизначеності. А. Крисоватий [10] дослідив воєнні реалії фіскального простору публічних фінансів України; Т. Фролова, Л. Лук'яненко, К. Отченаш [19] розкрили особливості формування та пріоритетні напрями використання фінансового ресурсу розвитку національної економіки; О. Куц різностороннє аналізує фінансову політику бюджет воєнного часу [12], визначає, що «війна, як це не парадоксально звучить, це не тільки жадливі втрати, але й унікальні можливості для створення більш ефективного та справедливого світу, як це сталося у повоєнній Європі після Другої світової війни, коли виникло європейське суспільство загального добробуту» [11] тощо.

Г. Алексін в межах дослідження визначення потенціалу інновацій у сфері корпоративних фінансів у сфері фінансування та реалізації соціально значущих проєктів вказує, що «потенційним рішенням є використання підходів до корпоративних фінансів, які поєднують рішення на мікро- та макрорівні» [1, с. 56]. Е. Дмитренко зроблено висновок про необхідність збалансування доходів і видатків державного бюджету України та наголошено на «важливості визначення на державному рівні нових внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування заходів, пов'язаних із веденням військових дій і післявоєнним відновленням та відбудовою» [7, с. 143].

Моніторинг показників макроекономіки та факторів впливу, а також оцінку фінансових інструментів здійснює Національний банк України (НБУ) [9]; Національна асоціація банків України [15]; Міністерство економіки України [13]; Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД) [14] та ін. фінансові й аналітичні інституції.

Роль фінансових інструментів у державному управлінні зарубіжних країн окреслена у працях S. Cevik, F. Miryugin [20], які досліджували інфляційні потрясіння у фіскальній політиці; R. Tresch [22] про нормативну теорію державних фінансів; P. Teles, O. Tristani [23] щодо монетарного фінансування фіскального шоку тощо.

Можливості адаптації зарубіжного досвіду залучення ресурсів фінансування проаналізовано зокрема і ТОВ «Ернст енд Янг» в рамках реалізації програми «Сприяння стратегічному плануванню та фінансуванню сталого розвитку на національному та регіональному рівнях в Україні» спільно з ПРООН та Офісом Цілей сталого розвитку (за фінансової підтримки Урядів Швеції та Швейцарії) [2].

Невирішені частини загальної проблеми, яким присвячена стаття. Розглянуті наукові та офіційні ресурси й аналітичні дослідження зауважують, що «управління фінансовою стійкістю України потребує взаємоузгодженого застосування інструментів регулювання монетарного, бюджетного, податкового секторів та відповідних політик» [16] та що розвиток «вимагає суттєвих фінансових ресурсів, водночас ... є все більше можливостей залучати нові та додаткові джерела фінансування, а також використовувати різноманітні інноваційні підходи до фінансування» [2]. Оскільки ресурси та джерела фінансування постійно змінюються за певною динамікою, особливо в умовах воєнного стану, невирішеною частиною даної наукової проблеми є потреба постійного моніторингу макроекономічних показників та оцінка стану фінансових ресурсів та

інструментів, їх ефективності, реакції на них державного управління прогноз можливих змін та рекомендації щодо напрямів подальшого розвитку.

Постановка завдання дослідження. Для вирішення окремих аспектів стабілізації фінансової системи в умовах воєнного стану ставиться завдання аналізу досвіду України щодо оцінки найбільш важливих ресурсів та інструментів фінансування з метою поглиблення науково-прикладних засад управління державними фінансами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснення макроекономічної політики передбачає оцінку ресурсної бази фінансування, яка використовуються для соціально-економічного розвитку країни. Оцінка стосується обсягу, структури, динаміки, ефективності, інструментів, джерел формування та напрямів використання. Основними показниками ресурсів є валовий внутрішній продукт (ВВП), доходи і видатки бюджету, грошово-кредитна та інша фінансова статистика. Динаміка обсягу макроекономічних показників України в окремі роки за період 2010–2024 рр. приведена у табл. 1.

Таблиця 1

**Обсяг та структури основних макроекономічних показників України
в окремі роки за період 2010–2024 рр.**

	2010	2014	2015	2020	2021	2022	2023	2024*
ВВП, фактичні ціни, млрд грн (номінальний)	1083	1567	1979	4194	5460	5191	6538	2942
ВВП, ціни попереднього року, млрд грн (реальний)	950	1365	1430	3818	4363	3866	5518	нд
ВВП, постійні ціни 2021 р., млрд грн (реальний)	5486	5418	4888	5262	4345	3883	4090	нд
ВВП \$млрд	136	132	99	156	200	162	179	75
ВВП на душу населення, тис грн	23,6	35,8	46,2	100,4	131,9	126,1	196,9	нд
Темпи приросту номінального ВВП, % до попереднього року	118,6	107,7	126,3	105,5	130,1	95,1	125,9	45
Темпи приросту реального ВВП, % до попереднього року	104,2	96,7	104,8	114,1	114,3	88,6	142,7	нд
Доходи Держбюджету, млрд грн	234	355	532	1076	1296	1787	2672	1317
Частка доходів бюджету у ВВП, %	21,6	22,7	26,8	25,7	23,7	34,4	40,9	44,8
Податкові надходження до бюджету, млрд грн	167	280	409	851	1107	950	1203	792
Частка податкових надходжень у доходах бюджету, %	71,3	78,9	77,0	79,1	85,4	53,2	45,0	60,4
Грошова маса (на 31.12), млрд грн	598	957	989	1850	2071	2502	3077	3260
Кредити в національній валюті (на 31.12), млрд грн	387	543	430	596	737	724	729	793
Кредити всього (на 31.12), млрд грн	724	1016	978	944	1029	990	982	1044

* за станом на 1 липня.

Джерело: складено автором за даними: показники ВВП 2024 року – Інфляційний звіт НБУ липень 2024 року. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-lipen-2024-roku>; ВВП номінальний – Мінфін <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>; ВВП реальний – Держстат https://www.ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_post_u.htm [5]; Держбюджет – Відкритий бюджет [6]; кредитно-грошова статистика – НАБУ [15]; ідея [19, с. 135].

Аналіз приведених даних свідчить, що у 2022 році ВВП у фактичних цінах відносно 2010 року зріс у 6 разів, а у доларовому еквіваленті – лише в 1,3 рази, у розрахунку на одну особу – у 8,3 рази. Доходи Державного бюджету зросли у 11,4 рази, а частка податкового наповнення бюджету з 71,3% знизилася до 45%. За цей же період грошова маса зросла у 9,6 разів, кредити – у 4 рази. Майже за всіма показниками знизилася позитивна динаміка у 2022 році, проте спостерігається деякий ріст у наступний період 2023–2024 рр.

У більш короткій вибірці за 2020–2024 рр. (перед повномасштабним вторгненням РФ і за роки воєнного стану) динаміку окремих з досліджуваних показників приведено на рис. 1.

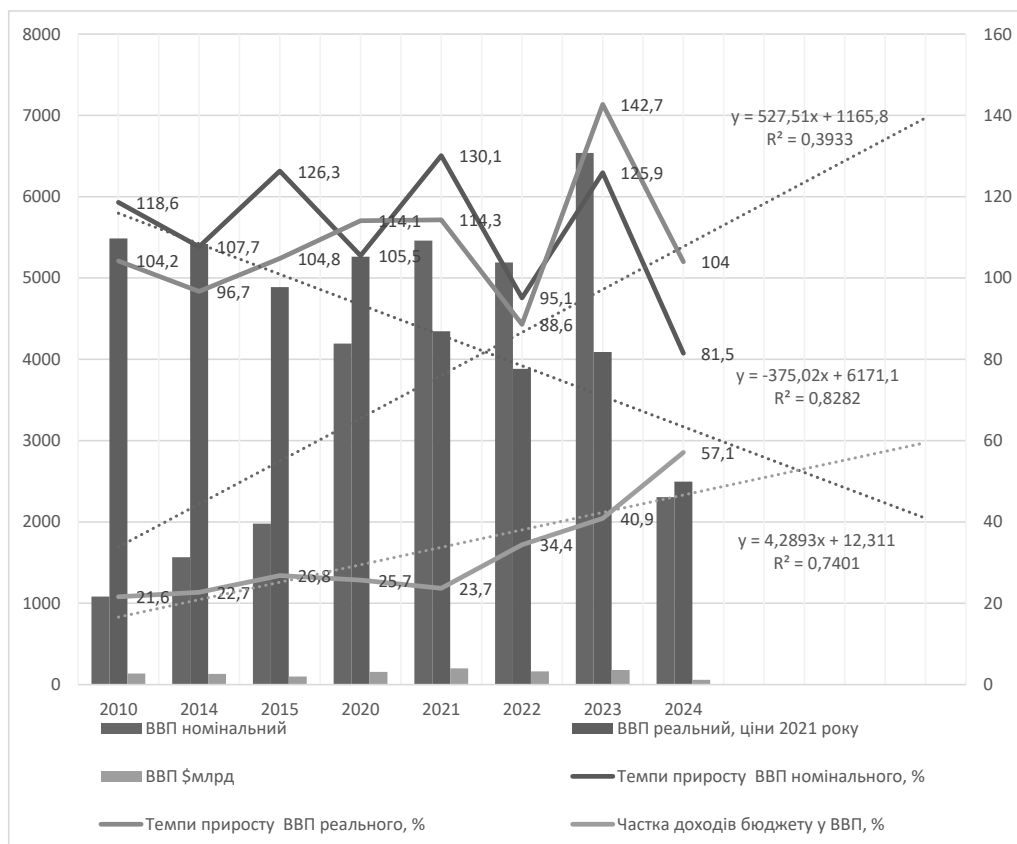

Рис. 1. Динаміка макроекономічних показників України за 2020–2024 рр., млн. грн, %
Джерело: за даними [9]

За лінійним трендом ВВП у поточних цінах (номінальним) з достовірністю 39,3% ймовірно зростання на 527 млн грн. щорічно. За оцінкою ВВП у цінах 2021 року (реальний) прогноз з достовірністю 82,8% зниження обсягів на 375 млн грн. щорічно. Доходи бюджету зростатимуть з ймовірністю 74%, але незначно.

Дані щодо ВВП у динаміці на приріст (чи зниження) до відповідного місяця попереднього року, а також обсяги грошово-кредитних ресурсів України за цей же період приведено на рис. 2.

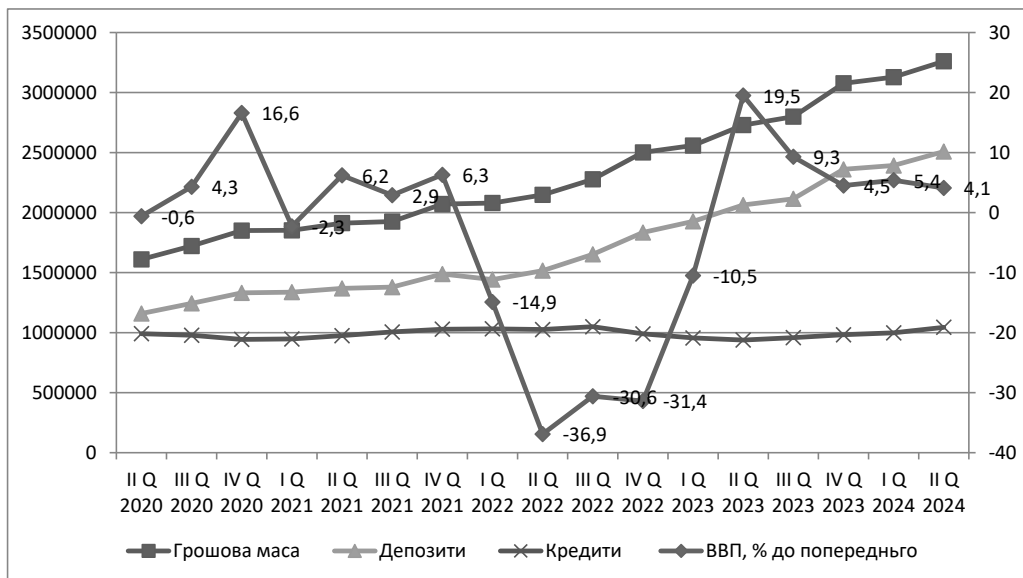

Рис. 2. Поквартальна динаміка ВВП, приріст (+) / зниження (-), % до відповідного місяця попереднього року та обсяги грошово-кредитних ресурсів України за 2020–2024 рр., млн грн.
Джерело: за даними [9]

Прогноз розвитку макроекономічних показників України та окремих індикаторів економіки на 2024–2026 рр. приведено у табл. 2, за аналізом фактичного стану у 2021–2023 рр. З урахуванням поточної кон'юнктури очікування зростання ВВП у 2024 році перебувають у діапазоні 3–5% за прогнозом Мінекономіки [13], 3,6% – за прогнозом НБУ [9], в обох випадках завдяки подальшому відновленню споживання, адаптації бізнесу і населення до умов війни, стабільній урожайності, підтримці міжнародних партнерів України та ін.

У Звіті НБУ про фінансову стабільність зазначається, що «економіка України протистоїть викликам війни та продовжує відновлюватися. Сповільнення інфляції дало змогу Національному банку продовжити цикл зниження процентних ставок. Затвердження пакетів фінансової підтримки партнерами забезпечить покриття бюджетних потреб та збереження достатнього рівня міжнародних резервів у 2024 році» [9]. Згідно з даними Мінекономіки, за січень-липень 2024 року зростання ВВП складало 4,0% завдяки ранньому збору врожаю в сільському господарстві, вирівнюванню енергетичного забезпечення, покращенню логістики та більшій адаптації бізнесу до шоків війни [13].

Таблиця 2

**Стан макроекономічних показників України та окремих індикаторів економіки
у 2020–2023 рр. і прогноз на 2024–2026 рр.**

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	факт				прогноз		
ВВП номінальний, млрд грн	4194	5460	5191	6538	7643	8980,6	10421,8
% до попереднього року	105,5	130,1	95,1	125,9	104,6	106,8	106,6
Індекс споживчих цін, %	105,0	110,0	105,0	126,6	109,7	108,1	106,9
Індекс цін виробників промпродукції, %	114,7	162,3	138,3	116,4	111,4	109,7	108,2
Прибуток підприємств, млрд грн	680	1266,5	-2762	4404,8	1716,4	2330,1	2718,5
Рівень безробіття населення, %	9,9	10,3	12,5	20,6	18,7	17,7	15,0
Сальдо торговельного балансу, \$млрд	-6,8	-6,6	-4,7	-28,8	-40,2	-27,0	-25,4

Джерело: сформовано за даними [13; 17]

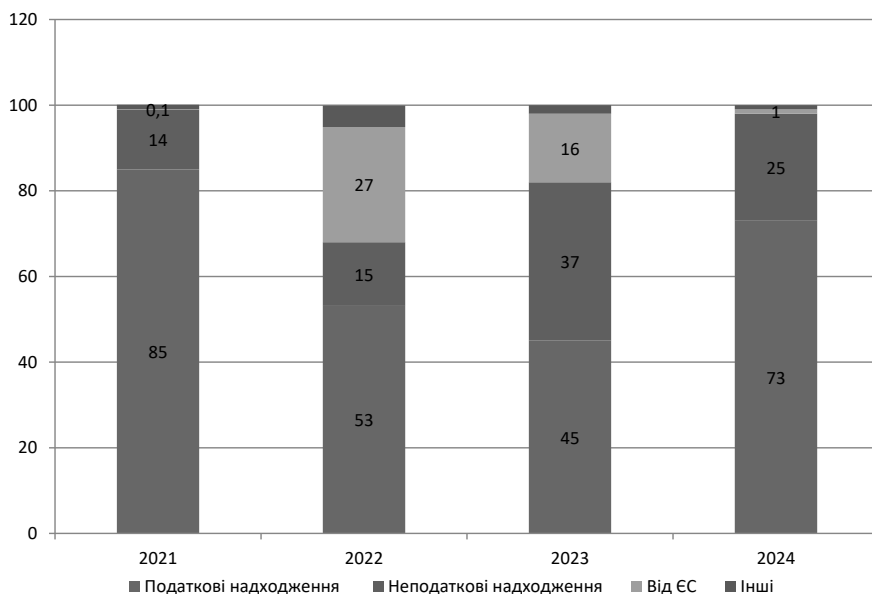
З урахуванням наявних тенденцій станом на поточний 2024 рік, зростання ВВП до 2026 року можливе на рівні 200,8% проти рівня 2022 року та 190,8% проти 2021 року. Такі темпи дозволять відновлювати економіку без значних шоків. На 2026 рік прогнозується також зниження росту споживчих цін, і це досить суттєвий момент для підтримки споживання, яке в свою чергу, пожвавлуватиме виробництво. Сальдо торговельного балансу очікувано зменшуватиметься, оскільки прогнозується скорочення сировинного експорту.

Основним фінансовим інструментом формування державних ресурсів є Державний бюджет, стан та структура якого за доходами 2021–2024 рр. приведена на рис. 3.

Структура доходів значно змінилася відносно довоєнної, зокрема частка податкових надходжень з 85% 2021 році знизилась до практично 45% у 2023 році. Виникла така стаття доходів як міжнародні надходження, частка яких у доходах бюджету склала 16%. Аналітики підкреслюють, що у 2023 році податки, сплачені бізнесом (без транзитивного перерахування), зокрема: податок на прибуток, на активи, єдиний, рента – склали лише 23% від загальної суми надходжень, тоді як населення у вигляді податку на доходи сплатило 44%, а з врахуванням ПДВ, акцизу, туристичного збору на його частку припадає 73% надходжень до бюджету від оподаткування [12].

У 2022–2023 рр. баланс фінансових ресурсів держави формувался за значної участі міжнародної підтримки. Дослідниками зазначено, що «міжнародне фінансування пом'якшує катастрофічні економічні наслідки війни, допомагає Україні зберігати макроекономічну стабільність, підтримувати економічну активність населення та боєздатність країни» [4, с. 22]. Важливою складовою цього процесу є врахування ризиків, про що зазначено раніше [21].

У І півріччі 2024 року надходження до держбюджету з урахуванням міжнародної фінансової допомоги збереглися на рівні 2023 року, але внутрішні ресурси наповнення бюджету зросли на 25%. Це спричинено пожвавленням економічної активності, зростанням надходжень від податку на прибуток у 2,1 рази та на 1/3 від джерел: акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів, інших неподаткових надходжень, податків на міжнародну торгівлю.

2024 рік – за станом на 1 серпня

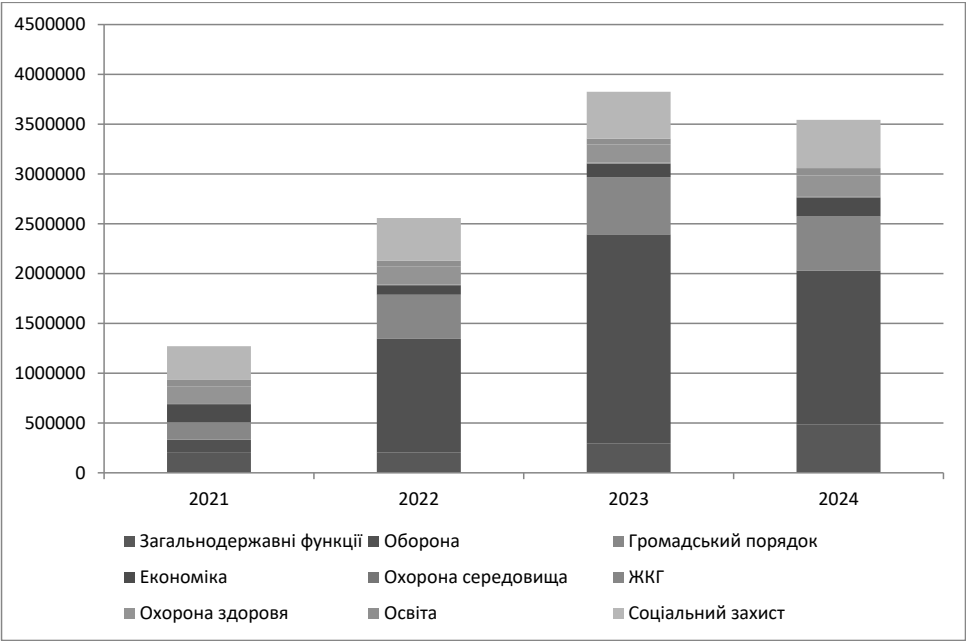
Рис. 3. Структура доходів Державного бюджету України за 2021–2024 рр., %

Джерело: побудовано за [6]

Щодо видатків бюджету, вони значно скорочені за всіма напрямками, через нагальну потребу фінансування національної безпеки і оборони, які займають фактично половину бюджетних видатків (рис. 4).

За наведеними даними, що підтверджується також аналітикою Мінекономіки [13], видатки держбюджету за січень-липень 2024 року зросли на 8,8% відносно минулорічного періоду за рахунок капітальних видатків (у 1,5 рази) будівельних та інших робіт, витрат на заробітну плату (на 24,6%), соціальне забезпечення (на 6,3%).

Потреба фінансування нагальних видатків та економічний колапс перших років війни спричинив дефіцит держбюджету у 2024 році на 759 млрд грн. (\$ млрд 19,3), тобто 51% від усіх доходів, перевищивши на 11% дефіцит 2023 року. Вирішення проблем фінансування за джерелами і ресурсами стає основним у підтримці економіки на період воєнного стану та повоєнного відновлення. Дослідниками підкреслено, що «фінансування відбудови України може здійснюватись з різних джерел: державного бюджету; кредитів від міжнародних організацій; інвестицій вітчизняних та іноземних підприємств; приватного благодійного фінансування» [4, с. 18]. У табл. 3 узагальнено ресурсну базу фінансового регулювання, з описом особливостей кожної складової фінансових ресурсів в умовах воєнного стану.

2024 рік – за станом на 1 серпня
Рис. 4. Структура видатків Державного бюджету України за 2021–2024 рр., %
Джерело: побудовано за [6]

Таблиця 3
Складові ресурсної бази фінансових інструментів України в умовах воєнного стану

Сфери	Особливості прояву в умовах воєнного стану
1	2
Бюджетна	забезпечення заходів з підтримки сфери безпеки й оборони; впровадження середньострокового бюджетного планування; підготовку переліку публічних інвестиційних проєктів для формування проєкту Держбюджету-2025; активізацію заходів щодо імплементації вимог законодавства ЄС у сфері публічних фінансів
Податкова	оновлення нормативної бази в частині змін ставок і об’єктів оподаткування; завершення звітної кампанії із загального стандарту звітності (CRS); продовження співпраці з МВФ з питань податкової політики; впровадження управління податковими комплаєнс-ризиками; цифровізація ПРРО
Митна	встановлення ряду митних пільг, насамперед для обладнання енергетики; перехід на нову автоматизовану систему митного оформлення; спрощення переміщення товарів військового призначення; налагодження обміну митною інформацією
Боргова	розвиток системи залучення кредитів від міжнародних фінансових організацій та ЄС, а також двосторонніх кредитів та грантів; зниження ризику рефінансування завдяки досягнутим домовленостям щодо реструктуризації зовнішнього комерційного боргу реалізація чотирирічної програми Механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility – EFF) від МВФ

Закінчення табл. 3

1	2
Грантова	грант до держбюджету України через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID); проект Світового банку «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE in Ukraine); макрофінансова допомога ЄС у межах фінансового інструменту Ukraine Facility
Грошово-кредитна	стійкість фінансових інституцій; зростання прибутковості та капіталізації банків, поліпшення якості кредитних портфелів; помірне скорочення міжнародних резервів країни; збереження облікової ставки на поточному рівні

Джерело: за даними ІСД [16]

За аналізом досліджень вчених та положень Національної стратегії доходів на період до 2030 р. [14] підходи до оцінки ефективності та переваги окремих джерел й інструментів фінансування можна сформулювати за їх очікуваною структурою в процесі залучення фінансових інструментів в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення (рис. 5).

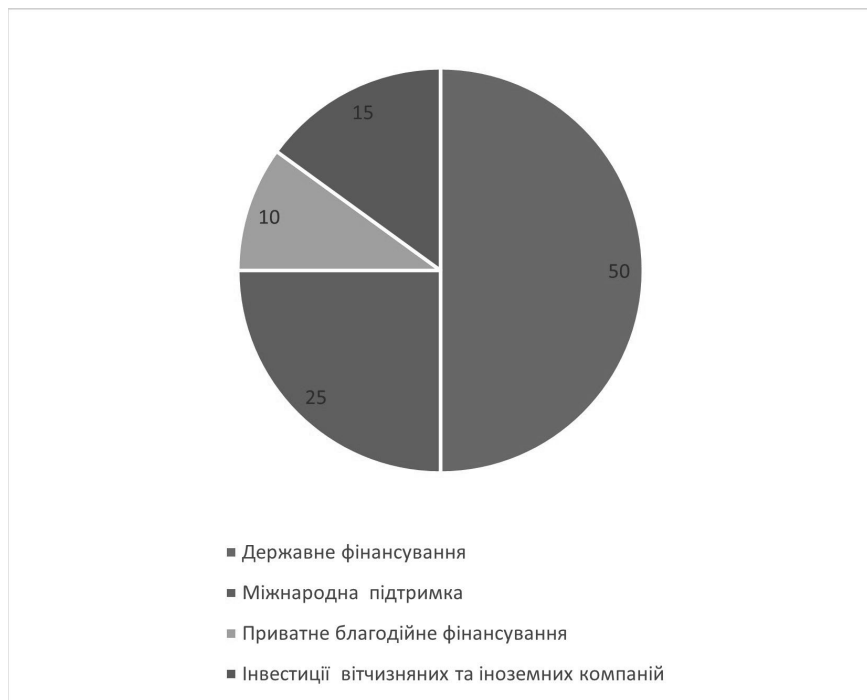

Рис. 5. Прогноз структури залучення фінансових інструментів в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України
Джерело: сформовано за даними [4; 16]

Державне фінансування представлене програми нового будівництва, розвитку інфраструктури, транспортної системи, окремих галузей економіки, проєктами енергоефективності. Міжнародна підтримка полягає у наданні кредитів, грантів, технічної допомоги та ін., які мають довготривалий ефект. Приватне благодійне фінансування є інструментом залучення фінансів на онлайн-платформах, шляхом проведення благодійних аукціонів, продажем товарів та послуг. Інвестиції вітчизняних та іноземних компаній залучаються шляхом створення сприятливих умов для бізнесу та інвесторів, зменшення бюрократичних перешкод, підтримки стартапів та ін. заходів [4].

На основі проведеного аналізу та прогнозів дослідників визначимо рекомендації щодо формування фінансової платформи залучення різних інструментів фінансування, які можуть бути використані на потреби підтримки та відбудови економіки України:

- обмеженість фінансів передбачає використання їх на найбільш перспективні та важливі напрями стабільного фінансування ресурсів та нематеріального капіталу;
- фінансова політика має опиратися на використання гнучких підходів щодо синхронізації процесів фінансування усіх чинних програм по залученню інвестицій;
- необхідний дієвий моніторинг стану фінансових ресурсів та джерел надходження, викликів та загроз, які впливають на стан фінансової системи в умовах воєнного стану та у повоєнний період;
- система контролю за використанням коштів для нівелювання впливу корупційної складової, прозорістю процесів фінансування із застосуванням сучасних цифрових технологій;
- формування нової складної економіки додаткової вартості, вбудовування в світові технологічні ланцюжки й виробництво у контексті «зеленого» курсу й нового технологічного переходу, зміна профілю економіки, зменшення сировинних рентних потоків [11];
- всебічний аналіз успішних кейсів комплексних стратегій, що включають фінансову та галузеву політику на різних рівнях, зокрема країн, що пережили збройну агресію;
- структура задіяних державою фінансових інструментів для формування необхідних обсягів фінансових ресурсів має враховувати такі умови: оцінку збитків, доступність фінансових ресурсів, їх ефективність, строковість, вартість, сфера перетину інтересів заінтересованих стейкхолдерів (уряди, міжнародні організації, приватні донори).

Висновки та перспективи подальших досліджень. За підсумками проведеного аналізу ресурсів та інструментів фінансування в умовах воєнного стану висвітлено ряд тенденцій, що потребують наукового обґрунтування у сфері удосконалення бюджетного планування, покращення державного управління, залучення іноземних інвестицій.

Визначено, по перше, що чинні фінансові механізми спрямовані винятково на забезпечення національної безпеки та підтримки життєдіяльності бюджетоформуючих секторів економіки. Як передбачається, позитивні ефекти очікуються від реалізації

вже прийнятих рішень економічної та фінансової політики: відбудова інфраструктури, розмінування земель, розширення логістики, посилення підтримки бізнесу та населення через програми пільгового кредитування.

По друге, для покращення фінансування економіки необхідне оптимальне функціонування фіскальної системи і фінансового ринку, у тісному зв'язку з стратегією відновлення України та бюджетом кожного етапу. Ефективність фінансування залежить від обсягу ресурсів, якісних характеристик ресурсу та ціни ресурсу. Також необхідно зменшити загрози фінансовій системі через зниження темпів росту витрат, зменшення надходжень до державного бюджету України та зростання його дефіциту.

По третє, ресурси мають формуватися у відповідності до гостроти загроз, стадії та ступені яких також мають бути структуровані. Сюди відносяться збитки від воєнних дій, від втрати конкурентоздатності економіки, від структурних втрат ресурсного, людського та інноваційного капіталів. Особливою загрозою є зростання дефіциту бюджету. В умовах невизначеності щодо обсягів зовнішніх надходжень та умов за ними, увага формування ресурсів має бути приділена усім складовим внутрішніх ресурсів. Така тенденція і прослідковується у наповненні бюджету останні два роки.

Таким чином, в умовах воєнного стану ресурси та інструменти спрямовані на фінансування Сил оборони, всіх галузей національної безпеки, а також підтримку бізнесу для гальмування економічного спаду. Подолання всіх викликів і загроз вимагає детального аналізу за кожною складовою ресурсів та інструментів.

Список використаних джерел

1. Алексін Г. Інновації корпоративних фінансів у підтримці післявоєнного відновлення України: фінансування за критерієм ЦСР ООН. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University,» Economics» Series*. 2023. №31 (59). С. 56–61. DOI: 10.25264/2311-5149-2023-31(59)-56-61.
2. Аналіз джерел та інструментів залучення фінансових ресурсів для фінансування Цілей сталого розвитку в Україні. 23 November 2022. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analiz-dzherel-ta-instrumentiv-zaluchennya-finansovykh-resursiv-dlya-finansuvannya-tsiley-staloho-rozvytku-v-ukrayini>.
3. Білорус О. Г., Балакін Р. Л., Ухналь Н. М., Бартош С. В., Іващенко О. Б. Фінансування дефіциту державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Nauk. pr. NDFI*. 2023. № 3. С. 5–36.
4. Герасимова О. Синхронізація процесів залучення інвестицій для економічного відновлення України. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 4 (04). С. 18–23. <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-4-4>.
5. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua.
6. Державний веб-портал бюджету для громадян. Офіційний веб-сайт. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>.
7. Дмитренко Е. С. Фінансова система України у воєнний та повоєнний періоди: правовий та безпековий вимір. *Київський часопис права*. 2023. № 2. С. 43–148. <https://doi.org/10.32782/klj/2023.2.19>.
8. Затонацька Т. Г., Лютий І. О., Анісімова О. Ю. Управління державними фінансами в умовах невизначеності. *Фінанси України*. 2023. № 11. С. 34–48. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.11.034>.

9. Звіт про фінансову стабільність, червень 2024 року. URL : https://bank.gov.ua / admin_uploads/article/FSR_2024-H1.pdf?v=7.
10. Крисоватий А. Воєнні реалії фіскального простору публічних фінансів України. *Світ фінансів*. 2023. №1 (74). С. 18–30. DOI: 10.35774/SF2023.01.008.
11. Куш О. Післявоєнне відновлення вимагатиме не тільки «великих грошей», але й Великих Смислів. URL:<https://www.united-ukraine.org.ua/post/post-war-restoration-will-require-not-only-big-money-but-also-big-meanings-oleksii-kush>.
12. Куш О. Хто в Україні бюджет годує? URL: <https://n-v.com.ua/oleksij-kushh-hto-v-ukrayini-byudzheth-godyue/>.
13. Міністерство економіки України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://me.gov.ua/>.
14. Національна стратегія доходів на період до 2030 р. Затверджена Розпорядженням КМУ вид 27 грудня 2023 р. № 1218-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1218-2023-%D1%80>.
15. Незалежна асоціація банків України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://nabu.ua/ua/makroekonomichniy-analiz-na-13-serpnya-2024-roku.html>.
16. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості у період воєнного стану в Україні (липень-серпень 2024 р.). URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-u-period-voyennoho-8>.
17. Про схвалення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2024–2026 роки. Постанова КМУ від 15 грудня 2023 р. № 1315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 24.03.2024).
18. Трещов М. Фінансове забезпечення відновлення та реконструкції України у повоєнний період. *Науковий вісник: Державне управління*. 2023. № 2 (14). С. 19–40. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-19-40](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-19-40)
19. Фролова Т., Лук'яненко Л., Отченаш К. Фінансовий ресурс розвитку національної економіки: формування та пріоритетні напрями використання. *Міжнародна економічна політика*. 2016. № 2. С. 126–155. http://iepjournal.com/journals/25/ 2016_7_Frolova_Lukianenko_Otchenash.pdf.
20. Cevik S., Miryugin F. It's never different: Fiscal policy shocks and inflation. *Comparative Economic Studies*. 2024. № 1. P. 35.
21. Hnatkivskyi B. Improving regulatory directions for financial stimulation of innovative investment in the European Union. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, PC Technology Center*. 2024. vol. 4(13 (130)). P. 55–63, August. Handle: RePEc:baq:jetart :v:4:y:2024:i:13:p:55-63 DOI: 10.15587/1729-4061.2024.309596.
22. Teles P., Tristani O. The monetary financing of a large fiscal shock. *Journal of Monetary Economics*. 2024. P.103630.
23. Tresch R. W. *Public finance: A normative theory*. Academic Press. 2022.

References

1. Aleksin, H. (2023). Innovatsii korporativnykh finansiv u pidtrymtsi pisliavoiennoho vidnovlennia Ukrainy: finansuvannia za kryteriiem TsSR OON [Corporate Finance Innovations in Supporting Ukraine's Post-War Recovery: Financing According to the UN SDGs.]. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University,» Economics» Series*, (31 (59)), 56–61. DOI: 10.25264/2311-5149-2023-31(59)-56-61[in Ukrainian].
2. Analiz dzherel ta instrumentiv zaluchennia finansovykh resursiv dlia finansuvannia Tsilei staloho rozvytku v Ukraini. 23 November 2022 [Analysis of sources and instruments for

- attracting financial resources to finance the Sustainable Development Goals in Ukraine]. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analiz-dzherel-ta-instrumentiv-zaluchennya-finansovykh-resursiv-dlya-finansuvannya-tsiley-staloho-rozvytku-v-ukrayini> [in Ukrainian].
3. Bilorus, O. H., Balakin, R. L., Ukhna, N. M., Bartosh, S. V., & Ivashchenko, O. B. (2023). Finansuvannia defitsytu derzhavnoho biudzhetu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Financing the state budget deficit of Ukraine under martial law]. *Nauk. pr. NDFI*, 3, 5–36 [in Ukrainian].
 4. Herasymova, O. (2023). Synkhronizatsiia protsesiv zaluchennia investytsii dlia ekonomichnoho vidnovlennia Ukrainy [Synchronization of Investment Attraction Processes for Ukraine's Economic Recovery]. *Transformatsiina ekonomika*. 4 (04). 18–23. <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-4-4>. [in Ukrainian].
 5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ofitsiyni veb-sait [State Statistics Service of Ukraine. Official website]. URL: www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].
 6. Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian. Ofitsiyni veb-sait [State web portal of the budget for citizens. Official website]. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> [in Ukrainian].
 7. Dmytrenko, E. S. (2023). Finansova systema Ukrainy u voiennyi ta povoiennyi periody: pravovy ta bezpekovy vymir [The Financial System of Ukraine in the War and Post-War Periods: Legal and Security Dimension]. *Kyivskyi chasopys prava*, (2), 143–148. <https://doi.org/10.32782/klj/2023.2.19>. [in Ukrainian].
 8. Zatonatska, T. H., Liutyi, I. O., & Anisimova, O. Yu. (2023). Upravlinnia derzhavnymy finansamy v umovakh nevyznachenosti [Public finance management under uncertainty Finances of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, 11, 34–48. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.11.034> [in Ukrainian].
 9. Zvit pro finansovu stabilnist, cherven 2024 roku [Financial stability report, June 2024]. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H1.pdf?v=7 [in Ukrainian].
 10. Krysovatyi, A. (2023). Voienni realii fiskalnoho prostoru publichnykh finansiv Ukrainy [Military realities of the fiscal space of public finances of Ukraine]. *Svit finansiv*, 1 (74), 18-30. DOI: 10.35774/SF2023.01.008 [in Ukrainian].
 11. Kushch, O. Pisliavoienne vidnovlennia vymahatyme ne tilky «velykykh hroshei», ale y Velykykh Smysliv [Post-war restoration will require not only “big money”, but also Big Meanings]. URL: <https://www.united-ukraine.org.ua/post/post-war-restoration-will-require-not-only-big-money-but-also-big-meanings-oleksii-kush>. [in Ukrainian].
 12. Kushch, O. (2024). Khto v Ukraini biudzheth hoduie? [Who feeds the budget in Ukraine?] URL: <https://n-v.com.ua/oleksij-kushh-hto-v-ukrayini-byudzheth-goduye/> [in Ukrainian].
 13. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Ofitsiyni veb-sait [Ministry of Economy of Ukraine. Official website]. URL: [https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=d5c3b1e3-0438-462b-994f-d53fdafdece1&tag=Monitoring Osnovnykh PodiiVEkonomitsiUkraini](https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=d5c3b1e3-0438-462b-994f-d53fdafdece1&tag=Monitoring%20Osnovnykh%20PodiiVEkonomitsiUkraini) [in Ukrainian].
 14. Natsionalna stratehiia dokhodiv na period do 2030 r. Zatverdzhena Rozporiadzhenniam KМУ vyd 27 hrudnia 2023 r. № 1218-r. [National Revenue Strategy for the period until 2030. Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 27, 2023 No. 1218-p.]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1218-2023-%D1%80>. [in Ukrainian].
 15. Nezalezhna asotsiatsiia bankiv Ukrainy. Ofitsiyni veb-sait [Independent Association of Banks of Ukraine. Official website]. URL: <https://nabu.ua/ua/makroekonomichniy-analiz-na-13-serpnya-2024-roku.html> [in Ukrainian].
 16. Ohliad instrumentiv pidtrymky finansovoi stiikosti u period voiennoho stanu v Ukraini (lypen-serpen 2024 r.) [Review of instruments for supporting financial stability during (lypen-serpen 2024 r.)]

- martial law in Ukraine (July-August 2024)]. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-u-period-voyennoho-8> [in Ukrainian].
17. Pro skhvalennia osnovnykh prohnosnykh makropokaznykiv ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy na 2024–2026 roky. Postanova KМУ vid 15 hrudnia 2023 r. № 1315 [Approval of the main forecast macro indicators of economic and social development of Ukraine for 2024–2026. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 15, 2023 No. 1315]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2023-%D0%BF#Text> (data zvernennia 24.03.2024) [in Ukrainian].
 18. Treshchov, M. (2023). Finansove zabezpechennia vidnovlennia ta rekonstruktsii Ukrainy u povoiennyi period [Financial support for the restoration and reconstruction of Ukraine in the post-war period]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, (2 (14)), 19–40. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-19-40](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-19-40) [in Ukrainian].
 19. Frolova, T., Lukianenko, L., & Otchenash, K. (2016). Finansovyi resurs rozvytku natsionalnoi ekonomiky: formuvannia ta prioritetni napriamy vykorystannia [Financial resource for the development of the national economy: formation and priority areas of use]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, 2, 126–155. http://iepjournals.com/journals/25/2016_7_Frolova_Lukianenko_Otchenash.pdf [in Ukrainian].
 20. Cevik, S., & Miryugin, F. (2024). It's never different: Fiscal policy shocks and inflation. *Comparative Economic Studies*, 1, 35.
 21. Hnatkivskiy, B. (2024). Improving regulatory directions for financial stimulation of innovative investment in the European Union Eastern-European *Journal of Enterprise Technologies, PC Technology Center*, vol. 4 (13 (130)), 55–63, August. Handle: RePEc:baq:jartart:v:4:y:2024:i:13:p:55-63 DOI: 10.15587/1729-4061.2024.309596.
 22. Teles, P., & Tristani, O. (2024). The monetary financing of a large fiscal shock. *Journal of Monetary Economics*, 103630.
 23. Tresch, R. W. (2022). *Public finance: A normative theory*. Academic Press.

RESOURCES AND FINANCING INSTRUMENTS: ANALYSIS OF UKRAINE'S EXPERIENCE IN STABILIZING THE ECONOMY UNDER MARTIAL LAW

Bohdan Hnatkivskiy

*Ivan Franko National University of Lviv,
18 Svobody Ave., Lviv, 79008,*

e-mail: bohdan.hnatkivskiy@lnu.edu.ua; ORCID: 0000-0001-5146-9077

Abstract. The purpose of the article is to assess financial resources and individual components of financing the national economy, primarily budget instruments, and to determine their impact on the state of macroeconomic indicators of Ukraine. The study used the method of systematization to study the state of the problem, situational analysis to determine the factors of formation, development and impact of financial resources on GDP; tabular and graphical to summarize the results of the analysis, abstract-logical to summarize the results and conclusions. The results of the study describe the most important instruments of financing for stabilizing the economy, their structure, and identify approaches to assessing the effectiveness and advantages of individual sources and instruments of financing. Based on the analysis and forecasts of leading analytical institutions, recommendations were formed on the involvement of various financing instruments.

The conclusions of the study concern the directions of further development of financial instruments for balancing macroeconomic policy, forming a financial strategy and improving financial regulation of Ukraine in the conditions of post-war recovery.

It has been established that the current financial mechanisms are aimed exclusively at ensuring national security and maintaining the functioning of budget-forming sectors of the economy. It is assumed that positive effects are expected from the implementation of already adopted economic and financial policy decisions: infrastructure restoration, land demining, expansion of logistics, increased support for businesses and the population through preferential lending programs. To improve economic financing, optimal functioning of the fiscal system and financial market is necessary in close connection with the strategy for the restoration of Ukraine and the budget of each stage. The effectiveness of financing depends on the size of resources, the qualitative characteristics of the resource and the cost of the resource. Resources should be formed in accordance with the severity of threats, the stages and degrees of which should also be ranked. This includes losses from military action, from the loss of competitiveness of the economy, from structural losses of resource, human and innovative capital.

Keywords: macroeconomics, GDP, financial instruments, sources of resources, financial policy, international support.

Стаття надійшла до редакції 21.04.2024

Прийнята до друку 01.07.2024